

Wśród rzeczowników

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

Rzeczowniki mają określony rodzaj gramatyczny:

- **męski** (ten) - ojciec, lew, samochód
- **żeński** (ta) - siostra, jaszczurka, latarka
- **nijaki** (to) - dziecko, prosię, okno.

Aby określić rodzaj rzeczownika w liczbie mnogiej, należy wziąć pod uwagę jego podstawową formę w liczbie pojedynczej, np.

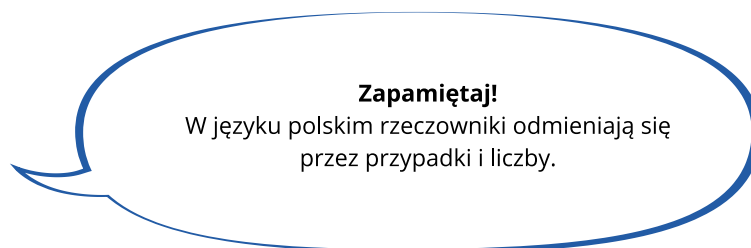
uczniowie - uczeń (ten) - r. męski,
książek - książka (ta) - r. żeński,
lustrach - lustro (to) - r. nijaki.

Rzeczownik

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Rzeczownik – odmiana*, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Znajdź właściwe oznaczenia wyrazów podkreślonych w zdaniach.

N. r.nm.-os., N. lp. r.ż., D. lp. r.ż., M. lp. r.n., N. lp. r.m., M. lp. r.ż.

Nie dolewaj <i>oliwy</i> do ognia.	
Puścił mnie z <i>torbami</i> .	
Nie ruszył nawet <i>palcem</i> .	
<i>Szczęście</i> się do mnie uśmiechnęło.	
<i>Klamka</i> zapadła.	
Porwał się z <i>motyką</i> na słońce.	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

W języku polskim z zasady odmienia się nazwiska, tworzy się też od nich formę liczby mnogiej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Odmień imiona i nazwiska podane w nawiasach.

Na Wawelu stoi pomnik (Tadeusz Kościuszko) na koniu.

(Adam Mickiewicz) zawdzięczamy wiele pięknych ballad.

Spośród utworów (Aleksander Fredro) dzieci najlepiej znają jego wiersze: *Małpa w kąpielii Paweł i Gaweł*.

Młodzi żeglarze podziwiają (Leonid Teliga), pierwszego Polaka, który na jachcie samotnie opłynął Ziemię.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

W polu poniżej lub w zeszycie odmień rzeczownik *tęcza* przez przypadki. Oddziel kreską tę część wyrazu, która nie zmienia się podczas odmiany, od tej, która jest zmienna, np. *tęcz-y*.

Zapamiętaj!

Gdy odmieniamy rzeczownik przez przypadki, do stałego tematu dodajemy zmieniające się końcówki.

Temat to część wyrazu powtarzająca się podczas odmiany przez przypadki i wspólna dla wszystkich form danego rzeczownika.

Końcówka to część wyrazu, która zmienia się podczas odmiany przez przypadki.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Rzeczownik – temat i końcówka*, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Przyjrzyj się odmianie rzeczowników 'król' i 'muszla' w liczbie pojedynczej i mnogiej. Zaobserwuj, jak zmieniają się końcówki.

Uwaga! Jeśli wyraz nie ma końcówki, do tematu dopisujemy znak 'Ø'.

Przypadek	Liczba pojedyncza		Liczba mnoga	
	król-Ø	muszl-a	król-owie	muszl-e
Mianownik	król-Ø	muszl-a	król-owie	muszl-e
Dopełniacz	król-a	muszl-i	król-ów	muszl-i
Celownik	król-owi	muszl-i	król-om	muszl-om
Biernik	król-a	muszl-ę	król-ów	muszl-e
Narzędnik	król-em	muszl-ą	król-ami	muszl-ami
Miejscownik	król-u	muszl-i	król-ach	muszl-ach
Wołacz	król-u	muszl-o	król-owie	muszl-e

Odmiana rzeczowników

Źródło: a. nn., *Odmiana rzeczowników*, domena publiczna.

Ćwiczenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Zapamiętaj!
Końcówkę -om piszemy w celowniku liczby mnogiej rzeczowników wszystkich rodzajów.
Przyglądam się: chłopcom, dziewczynkom, dzieciom, stołom, zwierzętom, kwiatom, książkom, listom.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Rzeczownik – forma celownika liczby mnogiej*, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!
W temacie rzeczownika podczas odmiany przez przypadki często zachodzi **oboczność** (wymiana głosek). Są to warianty, jakie może przybrać forma tematu, np.

- ó : o (ogród – ogr~~o~~du)
- ą : ę (z~~a~~b – z~~e~~by)
- r : rz (gó~~r~~a – gó~~r~~ze)
- ł : l (ko~~ł~~o – ko~~l~~e)
- g : dz (dro~~g~~a – dro~~d~~ze)

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Rzeczownik – oboczności w odmianie*, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Przyjrzyj się odmianie rzeczowników *kocur* i *kotka* w liczbie pojedynczej. W puste miejsca wpisz odpowiednie końcówki.

Przypadek	Rzeczownik r.m.	Końcówka
Rzeczownik r.ż.		Końcówka
Mianownik	kocur	∅
<otka	-a	
Dopełniacz	kocura	
<otki		
Celownik	kocurowi	
<otce		
Biernik	kocura	
<otkę		
Narzędnik	kocurem	
<otką		
Miejscownik	kocurze	
<otce		

Wołacz	kocurze	
--------	---------	--

otko	
------	--

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.